

Bukowski, Jerzy / Dobrzycki, Jerzy / Olszewski, Eugeniusz

Zgromadzenie ogólne Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 14/1, 214-217

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

noczone), prof. Bogdan Suchodolski i prof. Juan Gines Vernet (Hiszpania). Do Rady Akademii wchodzić prócz tego poprzedni przewodniczący: J. Millas-Vallcrosa (Hiszpania), prof. H. Guerlac (Stany Zjednoczone) i prof. A. P. Juszkiewicz (ZSRR) oraz sekretarz prof. P. Costabel.

Na zakończenie Zgromadzenie powołało 5 członków honorowych spośród wybitnych uczonych zasłużonych dla historii nauki, choć sami się w niej nie specjalizowali.

E. O.

ZGROMADZENIE OGÓLNE SEKCJI HISTORII NAUKI MIĘDZYNARODOWEJ UNII HISTORII I FILOZOFII NAUKI

W czasie XII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Paryżu obradowano na trzech kolejnych zebraniach w dniach 24, 29 i 30 sierpnia 1968 r. Zgromadzenie Ogólne Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki.

Zgromadzeniu przewodniczył prof. V. Ronchi, przewodniczący Rady Sekcji Historii Nauki. Na zgromadzenie przybyły delegacje 19 z 28 komitetów narodowych należących do Sekcji; delegacje te rozporządzały 52 głosami, tj. ponad 80% ogółu głosów¹. Prócz tego w pierwszym zebraniu wzięło udział (z prawem głosu) 7, a w następnych — 5 członków ustępującej Rady Sekcji.

Polski komitet narodowy reprezentowali na Zgromadzeniu Ogólnym profesorem J. Bukowski i E. Olszewski, prócz tego jako członek Rady uczestniczył w nim prof. B. Suchodolski.

Po przyjęciu protokołu poprzedniego Zgromadzenia Ogólnego, które obradowało w Warszawie i Krakowie w dniach 25 i 28 VIII 1965², jednomyślnie przyjęto do Sekcji nowych członków: Bułgarię, Zjednoczoną Republikę Arabską i (ponownie) Urugwaj. Przedstawiciel Bułgarii (rozporządzający 1 głosem) brał udział w dalszych obradach.

Sprawozdanie z działalności Sekcji w latach 1965—1968 złożyli: przewodniczący, prof. Ronchi i sekretarz, prof. R. Taton. Przewodniczący we wspomnieniach o zmarłych wybitnych uczestnikach prac Sekcji złożył m.in. hołd pamięci przewodniczącego Komitetu Kopernikowskiego, prof. A. Birkenmajera.

Prof. Taton przypominał, że w okresie sprawozdawczym pod patronatem i przy pomocy finansowej Sekcji zorganizowano 6 sympozjów (w Brnie, Moskwie, Monako, Pradze³, Belgradzie i Liège) oraz opublikowano 7 pozycji wydawniczych, w tym 6 tomów *Akt XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki*, wydanych przez Komitet i Zakład Historii Nauki i Techniki PAN⁴, 12 zeszytów kwartalnika „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” oraz 3 tomy „Organonu”, wydawanego przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN przy współudziale Sekcji⁵ (rocznik ten został obdarzony w sprawozdaniu ciepłym komentarzem).

Na zakończenie prof. Taton poinformował o współpracy Sekcji z organizacjami międzynarodowymi (Sekcja Logiki, Metodologii i Filozofii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, Międzynarodowa Rada Unii Naukowych, UNESCO).

¹ Co do zasad głosowania na Zgromadzeniu por. art. 13 statutu Sekcji Historii Nauki, którego polski przekład ogłoszony został w nrze 3/1965 „Kwartalnika”, ss. 484—488.

² Por. sprawozdanie z tego Zgromadzenia w nrze 1—2/1966 „Kwartalnika”, ss. 188—190.

³ Por. sprawozdanie z tego sympozjum w nrze 2/1968 „Kwartalnika”, ss. 520—521.

⁴ Por. omówienie tego wydawnictwa na ss. 147—151. niniejszego numeru.

⁵ Por. np. informację o piątym tomie „Organonu” w nrze 4/1968 „Kwartalnika”, s. 843.

Następnie skarbnik (D. A. Wittop Koning, Holandia) przedstawił rachunki Sekcji za okres trzyletni. Oto niektóre bardziej interesujące pozycje wydatków: „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” otrzymały subwencję 1205 dolarów, „Organon” — 673 dol. (przewidziane jest przy tym zwiększenie tej subwencji o 150 dol.), Międzynarodowa Akademia Historii Nauki — 900 dol., komisje Sekcji — łącznie 1290 dol. Po stronie wpływów do odnotowania jest suma 5000 dol. uzyskana na podstawie porozumienia Sekcji z UNESCO, a przeznaczona na studia nad narodowymi społecznościami naukowymi (studia te prowadzone są przez zespół kierowany przez prof. D. J. de Solla Price'a z Uniwersytetu Yale i prof. W. Voiségo z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN).

Kolejnym punktem porządku obrad pierwszego zebrania były sprawozdania z działalności komisji i komitetów Sekcji, na drugim zaś zebraniu omówiono propozycje dalszej ich działalności.

Komisja Bibliografii interesowała się przede wszystkim poszukiwaniem i wydawaniem źródeł do dziejów nauki, szczególnie z okresów: średniowiecza i odrodzenia, a także korespondencją uczonych. Komisja z uznaniem przyjęła podjęcie przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN wydania pism prof. A. Birkenmajera, wieloletniego członka Komisji. Na opróżnione wskutek jego śmierci miejsce powołany został do składu Komisji doc. P. Czartoryski. Przewodniczącą Komisji została prof. M. T. d'Alverny (Francja).

Komisja Dokumentacji zaprojektowała włączenie do swej działalności przygotowania narodowych bibliografii czasopism i książek z zakresu historii nauki i techniki, opracowania międzynarodowego wykazu historyków nauki i techniki oraz podjęcia badań nad możliwościami znormalizowania dokumentacji z tego zakresu i nad wprowadzeniem nowoczesnych środków informacyjnych. Przewodniczącym Komisji pozostał nadal prof. J. Pogribysski (ZSRR).

Przewodniczący Komisji Nauczania dr L. P. Williams (Stany Zjednoczone) przedstawił Zgromadzeniu wstępny wykaz wykładowców historii nauki na uczelniach wyższych 52 krajów. Wykaz ten będzie rozesłany do komitetów narodowych dla skorygowania, zaktualizowania i uzupełnienia.

Komisja Przyrzędów Naukowych dokonała przeglądu prac nad inwentarzem dawnych aparatów naukowych, stwierdzając ich poważny postęp m.in. w Belgii, Czechosłowacji, NRF, Polsce (Zakład Historii Nauki i Techniki PAN rozesłał komitetom narodowym 100 egzemplarzy mikrofilmu, zawierającego inwentarz najbardziej cennej historycznie aparatury), Stanach Zjednoczonych i Związku Radzieckim (pierwszy tom inwentarza ukazał się w druku). Komisja zdecydowała kłaść nacisk nie na przygotowanie ogólnego międzynarodowego inwentarza, ale na stymulowanie prac nad inwentarzami narodowymi. Dla zabezpieczenia właściwej opieki nad przyrządami naukowymi postanowiono nawiązać kontakt z Międzynarodową Radą Muzeów. Przewodniczącym Komisji pozostał dr F. Maddison (Wielka Brytania).

Komisja Wydawnictw zajmowała się przede wszystkim sprawami „Archives Internationales d'Histoire des Sciences”. Na wniosek Komisji Zgromadzenie Ogólne postanowiło zamienić „Archives” we wspólny organ Sekcji Historii Nauki i Międzynarodowej Akademii Historii Nauki⁶. Powołano nowy 9-osobowy skład Komisji Wydawnictw pod przewodnictwem prof. A. Juszkiewicza (ZSRR). Członkowie Komisji wraz z sekretarzami generalnymi Sekcji i Akademii oraz trzema dodatkowymi osobami tworzą Komitet Redakcyjny „Archives”.

W dyskusji nad szczególnie interesującym Polskę sprawozdaniem Komitetu Kornikowskiego pokwitowano z uznaniem jego dotychczasową działalność. Na opróż-

⁶ Por. wyżej w niniejszym numerze sprawozdanie ze Zgromadzenia Ogólnego tej akademii.

nione przez śmierć prof. Birkenmajera stanowisko przewodniczącego Komitetu powołano przewodniczącego Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, prof. J. Bukowskiego. Pozostali członkowie sekretariatu Komitetu: prof. J. R. Ravetz (Wielka Brytania) i doc. J. Dobrzycki pozostali na tych stanowiskach. Skład Komitetu powiększono o 9 osób, m.in. wszedł do niego kierownik Pracowni Badań Kopernikańskich Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, doc. P. Czartoryski. Postanowiono, że Komitet opracuje we współpracy z Międzynarodową Unią Astronomiczną i Komitetem Historii Nauki i Techniki PAN program sesji naukowej w Toruniu w sierpniu 1973 r. oraz przygotowuje redakcyjnie zbiór rozpraw na temat recepcji teorii Kopernika w różnych regionach i środowiskach kulturalnych świata. Komitet ma złożyć Radzie Sekcji Historii Nauki wnioski w sprawie współpracy z innymi uniemi naukowymi przy organizowaniu obchodów 500 rocznicy urodzin Kopernika. Do zadań Komitetu należeć też ma popieranie badań kopernikańskich, m.in. przez analizę możliwości rozwoju współpracy międzynarodowej w zakresie stypendiów, wymiany uczonych i organizacji spotkań naukowych oraz przez rejestrację i wymianę informacji o pracach podjętych przez komitety narodowe w związku z rocznicą.

Komitet Kopernikowski współpracować ma z Komitetem Keplerowskim, powołanym w związku z 400 rocznicą urodzin J. Keplera, która przypadnie w 1971 r. W programie prac nowego Komitetu, do którego wszedł m.in. prof. E. Rybka, przewidziano zorganizowanie dwu sympozjów (z tego jednego — w ramach XIII Kongresu Historii Nauki) na temat dzieła Keplera i jego wpływu na rozwój nowożytnej nauki.

Istniejący od 6 lat Komitet Einsteiowski uzyskał zgodę na przygotowanie swego przekształcenia w Komisję Historii Nowoczesnej Fizyki Teoretycznej, do której zakresu działania ma należeć rozwój teorii względności, teorii kwantów, relatywistycznych teorii kosmologicznych, mechaniki statystycznej itp. Działalność Komisji ma być zapoczątkowana przez sympozjum zorganizowane w ramach XIII Kongresu Historii Nauki.

Następnie powołano komisję, która ma przygotować na następne Zgromadzenie Ogólne Sekcji (w 1971 r.) wnioski w sprawie ewentualnego utworzenia wydziału naukowego Sekcji, zajmującego się zagadnieniami polityki naukowej, a zatem problemami organizacji nauki, związków pomiędzy nauką a gospodarką, socjologii nauki, międzynarodowej współpracy i rywalizacji w zakresie nauki itp. W skład tej komisji wszedł z Polski prof. W. Voisė.

Na prawach wydziału naukowego Sekcji afiliowano utworzony w czasie trwania XIII Kongresu Komitet Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki⁷.

Dalszym punktem porządku dziennego Zgromadzenia był program działalności Sekcji na lata 1968—1971.

Przewidziano m.in. sympozja poświęcone: J. E. Purkyniemu (Praga i Liblice, 1969 r.), dwóm fizykom włoskim z XVII w.: Campaniemu i Diviniemu (Florencja, 1969 r.), Mendłowi (Brno, 1969 r.), fizyce matematycznej XIX w. (Aarhus, 1970 r.). Dwa sympozja mają być zorganizowane we współpracy z Sekcją Logiki, Metodologii i Filozofii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki; będą one poświęcone Leonardowi w 450 rocznicę jego śmierci (Vinci, 1969 r.) oraz historii i filozofii nauki w pierwszej połowie XIX w. (Wielka Brytania, 1970 r.). Oprócz tego przewidziane są wspomniane wyżej sympozja keplerowskie i sympozjum z zakresu nowoczesnej fizyki teoretycznej oraz sympozja organizowane przez Komitet Współpracy w Zakresie Historii Techniki⁸.

Ponieważ niektóre z międzynarodowych unii naukowych wykazują poważne zainteresowanie historią ich dyscypliny naukowej, postanowiono dążyć do utworze-

⁷ Por. niżej w niniejszym numerze informacje o utworzeniu tego komitetu.

⁸ Por. tamże.

nia w porozumieniu z tymi uniami mieszanych komisji historycznych; dotyczy to w szczególności nauk geologicznych, matematyki i oceanografii.

W sprawach finansowych i administracyjnych podjęto 2 ważne postanowienia. Po pierwsze, podwojono składkę członkowską, tak że dla uzyskania jednego głosu w Zgromadzeniu Ogólnym komitety narodowe płacić będą składkę w wysokości 50 dolarów rocznie, dla uzyskania dwu głosów — 100 dol., trzech głosów — 200 dol. itd. Polska, aby zachować dwa głosy, płacić będzie 100 dol. rocznie. Po drugie, uchwalono zmianę statutu, ustanawiającą w składzie Rady Sekcji stanowisko zastępcy sekretarza.

Wybory nowej Rady, która rozpocznie działalność w dniu 1 I 1969, dały następujące wyniki: przewodniczący — I. B. Cohen (Stany Zjednoczone), I zastępca przewodniczącego — A. T. Grigorian (ZSRR), II zastępca przewodniczącego — L. Belloni (Włochy), członkowie — J. Needham (Wielka Brytania), E. Olszewski (Polska), skarbnik — D. A. Wittop Koning (Holandia), sekretarz — R. Taton (Francja), zastępca sekretarza — J. Smolka (Czechosłowacja). Ponadto, zgodnie ze statutem, do Rady wchodzi przewodniczący poprzedniej kadencji, prof. V. Ronchi.

Godne jest podkreślenia, że prof. Olszewski należał do 4 członków nowej Rady wybranych jednomyślnie. Poprzedni członek Rady reprezentujący Polskę, prof. B. Suchodolski wybrany został na wiceprzewodniczącego Międzynarodowej Akademii Historii Nauki⁹.

Sprawę miejsca następnego, trzynastego Kongresu Historii Nauki przekazano urzędującej Radzie z zaleceniem podjęcia decyzji przed końcem roku.

*Jerzy Bukowski, Jerzy Dobrzycki,
Eugeniusz Olszewski*

XIII MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII NAUKI

Decyzją Rady Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, powziętą w grudniu 1968 r., następny, XIII Międzynarodowy Kongres Historii Nauki odbędzie się w 1971 r. w Związku Radzieckim, prawdopodobnie w Leningradzie.

POWOŁANIE KOMITETU MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓLPRACY W ZAKRESIE HISTORII TECHNIKI

W sierpniu 1965 r. na posiedzeniu odbytym w Krakowie Zgromadzenie Ogólne Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki — na wniosek delegacji polskiej — powołało pod przewodnictwem prof. M. Daumasa (Francja) pięcioosobowy komitet roboczy dla współpracy międzynarodowej w dziedzinie historii techniki. Jednym z zadań tego komitetu było opracowanie projektu stałych form organizacyjnych tej współpracy¹.

Przygotowany przez prof. Daumasa i przyjęty przez komitet roboczy — po dyskusji i wniesieniu korekt — projekt oparty został na postanowieniach artykułów 6—8 statutu Sekcji Historii Nauki, które przewidują możliwość istnienia w ra-

⁹ Por. informację przytoczoną w przypisie 6.

¹ Por. sprawozdanie z obrad Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki w nrze 1—2/1966 „Kwartalnika”, s. 190.